

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ
ПОСІБНИК
«ДОГОВОРИ У СФЕРІ НАДАННЯ
МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ»

(ВИБІРКОВА)

(денна форма навчання)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ
ПОСІБНИК
ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
І САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
З ВИБІРКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ДОГОВОРИ У СФЕРІ НАДАННЯ
МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ»**

для студентів 2 курсу денної форми навчання
(другого (магістерського) рівня вищої освіти
галузі знань 08 «Право»
спеціальності 081 «Право»
освітньо-професійної програми «Право»)

*Затверджено на засіданні кафедри цивільного права № 1
___ вересня 2021 р., протокол № ___*

**Харків
2021**

Навчально-методичний посібник для практичних занять та самостійної роботи студентів 2 курсу навчання з вибіркової навчальної дисципліни «Договори у сфері надання медичних послуг» для студентів 2 курсу денної форми навчання (другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право» освітньо-професійної програми «Право») / уклад. : В. І. Борисова, Н. В. Коробцова – Х. : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – 2021. – 30 с.

Укладачі: В. І. Борисова;
Н. В. Коробцова;

ЗМІСТ

Вступ	4-5
Загальний розрахунок годин лекцій, практичних занять, самостійної роботи	5-6
Витяг з програми навчальної дисципліни «Договори у сфері надання медичних послуг»	6-7
Завдання до практичних занять та самостійної роботи	7-26
Поточний контроль знань студентів	27
Критерії оцінювання знань та умінь студентів	27
Програмні запитання з навчальної дисципліни «Договори у сфері на- дання послуг послуг»	28-29

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Договори у сфері надання медичних послуг» входить до освітньо-професійної програми за другим (магістерським) рівнем вищої освіти і спрямована на формування фахових компетентностей за спеціалізаціями в рамках узагальненого об'єкта юридичної практики.

При вивченні навчальної дисципліни «Договори у сфері надання медичних послуг» у студентів мають бути сформовані такі предметні компетентності як: знання та розуміння особливостей навчальної дисципліни і професії юриста в галузі медичного права; знання проблемних питань, правових теорій договорів в сфері надання медичних послуг, понятійного каркасу навчальної дисципліни; здатність до креативного підходу вирішення проблемних питань розвитку страхової медицини в Україні; уміння ефективно проводити наукові дослідження окремих видів договорів у сфері надання медичних послуг, виявляти особливості, робити висновки; уміння аналізувати судову практику із розгляду судами справ, пов'язаних з порушенням питань якості надання медичних послуг; знання механізму вирішення юридичних колізій у правовому регулюванні договірних відносин в сфері охорони здоров'я тощо.

Ознайомлення студентів денної форми навчання із вказаними вище питаннями має здійснюватися з метою:

- опанування студентами теоретичних положень, що вироблені цивілістичною наукою щодо інституту договірної права у сфері медичних послуг та пов'язаних з ним питань відповідальності;
- освоєння нормативного матеріалу, закріпленого в системі вітчизняного і міжнародного законодавства;
- ознайомлення з судовою та іншою практикою застосування норм цивільного законодавства України;
- формування у студента професійних навичок у сфері медичного права та правового забезпечення медичної діяльності і медичного бізнесу.

Опанування цих завдань повинно сприяти досягненню наступних цілей:

- засвоєння студентами змісту, видів, форм, суб'єктного складу договорів у сфері надання медичних послуг, заходів захисту та відповідальності у сфері надання медичних послуг;
- формування правового мислення, вироблення навиків тлумачення й аналізу норм законодавства та його практичного застосування до конкретних відносин, судової практики, що склалася при розгляді цивіль-

них справ при вивчанні навчальної дисципліни;

- дослідження тенденцій розвитку інституту медичних послуг та перспектив законодавства в цій сфері, спираючись на вже одержані знання з інших навчальних дисциплін.

Самостійна робота – вид позааудиторної роботи навчального характеру, яка спрямована на вивчення програмного матеріалу і сприяє поглибленню й розширенню знань студентів. Формами самостійної роботи є: підготовка до аудиторних занять (лекцій, практичних занять); виконання практичних завдань протягом семестру; самостійне опрацювання окремих тем навчальної дисципліни; підготовка і виконання творчих завдань (доповідей, есе); виконання тестових завдань; підготовка до усіх видів контролю (поточного, підсумкового).

Оцінювання знань студентів денної форми навчання здійснюється на основі роботи на практичних заняттях, виконання завдань для самостійного опрацювання (самостійне опрацювання тем в цілому чи окремих питань; написання рефератів, есе та їх презентація; підготовка конспектів навчальних чи наукових текстів; підготовка реферативних матеріалів з публікацій; інші форми роботи).

Підсумковий контроль знань студентів здійснюється у формі недиференційованого заліку, який виставляється за результатами практичних занять, і є підсумком засвоєння студентом теоретичних знань, умінь застосовувати ці знання при вирішенні конкретних професійних задач.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни «Договори у сфері надання медичних послуг» виставляється відповідно «зараховано» або «незараховано».

ЗАГАЛЬНИЙ РОЗРАХУНОК ГОДИН ЛЕКЦІЙ, ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Тема	Всього годин	У тому числі		
			лекції	практичні заняття	самостійна робота
1	Модуль 1. Правовідносини у сфері надання медичних послуг.	60	12	12	36
2	Модуль 2. Окремі види договірних правовідносин у сфері надання медичних послуг.	60	10	14	36

Цивільно-правова відповідальність за правопорушення у сфері медичних послуг				
Разом	120	22	26	72

ВИТЯГ З ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ДОГОВОРИ У СФЕРІ НАДАННЯ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ»

Модуль 1. Правовідносини у сфері надання медичних послуг

Сфера правовідносин з надання медичних послуг. Поняття, зміст та особливості правовідносин з надання медичних послуг. Особливості законодавчого регулювання правовідносин з надання медичних послуг. Поняття, ознаки та види медичних послуг як об'єкта цивільних прав. Правовий статус пацієнта. Права та обов'язки пацієнта в міжнародному та національному законодавстві. Права пацієнта в окремих галузях медицини та їх захист. Особливості захисту окремих категорій пацієнтів (неповнолітніх осіб, недієздатних осіб). Заклади охорони здоров'я як учасники правовідносин з надання медичних послуг. Поняття, значення та зміст медичної таємниці. Проблеми збереження медичної таємниці. Медична дефектологія.

Модуль 2. Окремі види договірних правовідносин у сфері надання медичних послуг. Цивільно-правова відповідальність за правопорушення у сфері медичних послуг

Види договорів у сфері надання медичних послуг. Поняття, сторони, зміст та правова характеристика договору про надання медичних послуг. Відмінність договору про надання медичних послуг від інших цивільно-правових договорів. Порядок укладення договору. Волевиявлення сторін при укладенні договору: вади волі, неможливість здійснення волевиявлення. Відмова пацієнта від укладення договору. Випадки примусового укладення договору. Класифікація договорів у медичному праві. Медичне страхування. Законодавче забезпечення медичного страхування: аналіз положень діючого, перспективного законодавства та проблем розвитку медичного страхування в Україні. Договір медичного страхування. Договір страхування професійної відповідальності медичних працівників: особливості, види, шляхи впровадження в Україні. Договір про надання послуг в сфері медичного туризму.

Цивільно-правова відповідальність за порушення умов договорів у сфері надання медичних послуг. Підстави, умови та обсяг цивільно-правової відповідальності за неналежне надання медичних послуг. Звільнення від відповідальності суб'єктів медичних правовідносин.

ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ І САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Загальні положення про медичні послуги

(колоквіум)

Питання для обговорення

1. Медична послуга як об'єкт цивільних прав.
2. Види медичних послуг.
3. Правовідносини з надання медичних послуг: поняття, зміст, особливості.
4. Правове регулювання відносин з надання медичних послуг.

Тема 2. Договір про надання медичних послуг

Питання для обговорення

1. Поняття, сторони, істотні умови договору про надання медичних послуг.
2. Юридична характеристика договору про надання медичних послуг.
3. Класифікація договорів в медичному праві.

Завдання

1. Пацієнт уклав із клінікою договір про ортодонтичні послуги (встановлення замків-брекетів на обидві щелепи з метою корекції зубної дуги).

При укладенні договору виконавець в особі лікуючого лікаря пояснив, що об'єктивно можна визначити лише орієнтовний строк лікування, що, як правило, триває один-два роки. Лікування було подовжено на місяць через особливість щелепно-лицьової будови пацієнта.

Пацієнт звернувся до клініки з вимогою про сплату неустойки в розмірі 90% вартості наданої послуги як штрафної санкції за прострочення строку надання послуги.

Яке рішення повинен винести суд?

2. До міської лікарні №1 м. Харкова звернувся громадянин Кучер, мешканець м. Києва, який перебував у відрадженому в м. Харкові, зі скаргами на болі в області нирок. Черговий лікар оглянув його та, вважаючи, що відсутні показники для екстреної госпіталізації, відмовив в наданні медичної допомоги, мотивуючи тим, що він не є мешканцем м. Харкова. Ніччю стан хворого різко погіршився і бригада швидкої медичної допомоги доставила його у міську лікарню №4 м. Харкова, де хворий помер.

Розтин показав, що хворий помер від перитоніту, викликаний гострою формою апендициту.

Кваліфікуйте з правової точки зору дії лікаря міської лікарні №1 м. Харкова.

3. Громадянин звернувся до сімейного лікаря зі скаргами на регулярний головний біль, запаморочення та підвищену температуру тіла. Лікар, провівши огляд, порекомендувала фізкультуру та ліки без рецепту. Громадянин вимагав виписати йому більш ефективні препарати, але лікар відмовився. Наступного дня у громадянина стався інсульт і його забрала швидка медична допомога. Його син подав позов до суду.

Надайте юридичну характеристику діям сімейного лікаря.

**Список нормативно-правових актів
та літератури за темою**

Конституція України : Закон України від 28.06.1996. №254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - №30. – ст.141. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/go/254k/96-вр>.

Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 №435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - №№40-44. – ст.356. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/go/435_15.

Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992 №2801 – XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. - №4. – ст.19. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/go/2801-12>.

Про внесення змін до Основ законодавства України про охорону здоров'я щодо удосконалення надання медичної допомоги : Закон України від 07.07.2011 №3611 – VI // Відомості Верховної Ради України. – 2012. - №14. – ст.86. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3611-17>.

Про захист прав споживачів : Закон України від 12.05.1991р. // Відомості Верховної Ради України – 2006. - №7, ст.89. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/go/1023-12>.

Про практику розгляду цивільних справ за позовами про захист прав споживачів : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 12.04.1996р. №5. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-96>.

Майданик Р.А. Договір про надання медичних послуг //Договірне право. Особлива частина : навчальний посібник / Р.А. Майданик, А.Б. Пермяков // За заг. ред. О.В. Дзери (кер. авт. кол.), Н.С. Кузнецової, Т.В. Боднар. – К.: ЮрінкомІнтер, 2009. – С.1107 – 1133.

Майданик Р.А. Договір про безоплатне надання громадянам медичної допомоги: поняття, природа, елементи / Р.А. Майданик // Юридична газета. – 2013. – 15 лист. - №45. – С.7.

Ответственность за правонарушения в медицине: [учебное пособие для студ. высш. учеб. заведений] / О.Ю. Александрова, Н.Ф. Герасименко, Ю.И. Григорьев, И.Ю. Григорьев; [за ред. О.Ю. Александровой]. – М.: Издательский центр “Академия», 2006. – 240 с.

Тема 3. Суб'єктний склад договірних правовідносин у сфері надання медичних послуг

Питання для обговорення

1. Права пацієнта в трансплантології та при ксенотрансплантації.
2. Права пацієнта при наданні психіатричної допомоги.
3. Права пацієнта при проведенні клінічних досліджень, медико-біологічних експериментів.
4. Права тяжкохворих (невиліковних) пацієнтів.

1. Хвора Лисенко, яка страждала депресивно-маніакальним психозом, стала проявляти ознаки агресії до сусідів. Після чергового приступу захворювання сусіди Лисенко визвали бригаду швидкої медичної допомоги для її госпіталізації. Сама хвора та її родичі були проти госпіталізації, але жінка все ж таки була поміщена в психіатричну лікарню.

Чи правомірні дії лікарів швидкої медичної допомоги? Який існує порядок госпіталізації осіб, що страждають на психічні захворювання?

2. Дванадцятирічна дівчина лікувалася в кожному диспансері від псоріазу. У зв'язку з неможливістю вилікувати хворобу традиційними методами, лікар, дізнавшись про новий засіб, який був надісланий у лікарню на дослідження і ще не дозволений у використанні, однак в ході частково проведених досліджень, добре себе зарекомендував, вирішив застосувати цей препарат при лікуванні дівчини, але у хворої з'явилися побічні ефекти після початку його застосування. Батьки дівчини звернулися до головного лікаря медичного закладу із скаргою на дії лікаря та до суду з позовною заявою про відшкодування збитків.

Які норми закону порушив лікар?

3. Із засобів масової інформації громадянин Іващенко 60-ти років дізнався про успішне використання нового лікарського препарату в лікуванні онкологічних захворювань. Громадянин звернувся до фармацевтичної компанії, яка займалася виробництвом цього препарату, придбав ліки і почав їх застосовувати.

Використовуючи їх протягом тижня, Іващенко помітив значне погіршення стану здоров'я і вирішив припинити лікування. Він звернувся до фармацевтичної компанії з проханням повернути йому сплачену суму грошей за придбані ліки та забрати залишок невикористаних ліків.

Фармацевтична компанія відмовила громадянину та, навпаки, запропонувала продовжити йому лікування за укладеним договором.

Чи порушені діями фармацевтичної компанії права громадянина Іващенко? Який договір був укладений між фармацевтичною компанією і громадянином? Який існує порядок використання нових лікарських засобів?

4. Хворий Кутепов 50-ти років після тривалої тяжкої онкологічної хвороби звернувся до лікарів медичного закладу, в якому він проходив лікування, з проханням роз'яснити йому діагноз та прогноз його захворювання. Консиліум лікарів встановив повну безнадійність лікування і швидко смерть хворого. Однак хворому вирішили не повідомляти діагноз і навіть вселили надію на скоріше одужання. Через тиждень хворий дізнався правду про стан свого здоров'я і звинувативши лікарів у непрофесіоналізмі, відмовився від лікування, висловивши бажання піти з життя.

Надайте правову оцінку діям лікарів. Чи мають право лікарі задовольнити прохання хворого на пришивидшення смерті?

Список нормативно-правових актів та літератури за темою

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод прийнята Радою Європи 04.11.1950. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/go/995_004.

Резолюція 37/194 Генеральної Асамблеї ООН «Принципи медичної етики» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_285.

Конвенція про захист прав та гідності людини у зв'язку з використанням досягнень біології та медицини : Конвенція про права людини та біомедицину від 04.04.1997. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_334.

Гельсінська декларація Всесвітньої Медичної Асоціації «Етичні принципи медичних досліджень за участю людини у якості об'єкта дослідження» прийнята 18-ою Генеральною асамблеєю ВМА, червень 1964 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/990_005.

Декларація стосовно еутаназії прийнята 39-ю ВМА 30.10.1987. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.

Декларація стосовно трансплантації людських органів прийнята 39-ю ВМА 30.10.1987. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_330.

Рекомендація № Rec (2003) 24 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам «Про організацію паліативного догляду». [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_666.

Паліативна допомога. Дефініції ВООЗ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.palliativecare.gov.ua/node/132>.

Додатковий протокол до Конвенції про права людини та біомедицину щодо трансплантації органів та тканин людини, ETS №186 від 24.01.2002. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/go/994_684.

Резолюція про ставлення лікарів до проблеми трансплантації людських органів, прийнята 46-ю Генеральною асамблеєю ВМА 01.09.1994. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/990_062.

Конституція України : Закон України від 28.06.1996. №254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - №30. – ст.141. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/go/254к/96-вр>.

Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 №435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - №№40-44. – ст.356. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/go/435_15.

Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992 №2801 – XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. - №4. – ст.19. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/go/2801-12>.

Про психіатричну допомогу : Закон України від 22.02.2000 №1489-III. // Відомості Верховної Ради України. – 2000.- №19. – ст.143. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/go/1489-14>.

Про застосування трансплантації органів анатомічних матеріалів людині : Закон України від 17.05.2018. №2427 – VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2018.- №28. – ст.232. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2427-19>

Дорфман М. Трансплантация органов и тканей человека с точки зрения израильского права. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pravo.israelinfo.ru>.

Горелик И.И. Правовые аспекты пересадки органов и тканей. – Минск, Вышэйшая школа, 1971 – 91с. Дембо Л.И., Вальтер Ф.А. Врачебная тайна. – Л.: Изд-во ленингр. мед. журнала, 1926. – 36с.

Глуховский В.В. Стандарты и механизмы обеспечения прав пациентов в системах здравоохранения. – М.: ТОВ «Дизайн і поліграфія», 2008. – 136с.

Глушков В.А. Социологические и правовые аспекты эвтаназии. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.ecsocman.edu.ru>.

Коробцова Н.В. Теоретичні аспекти трансплантації в контексті охорони тілесної недоторканності людини // Сучасне українське медичне право: Монографія / За заг. ред.. С.Г. Стеценка. – К.: Атака, 2010. – С.197 – 214. – 496 с.

Лопатенков Г.Я. Права пациента. Практические рекомендации. – Спб.: БХВ – Петербург, 2005. – 160с.

Медичне право України: Підручник / Стеценко С.Г., Стеценко В.Ю., Сенюта І.Я.; за заг. ред.. д.ю.н., проф.. С.Г. Стеценка. – К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. – 507с.

Пасечник Е.В. Международно-правовое регулирование проведения клинических испытаний на человеке // Медичне право України: законодавче забезпечення царини охорони здоров'я (генезис, міжнародні стандарти, тенденції розвитку й удосконалення) : Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції з медичного права (IV Міжнародна науково-практична конференція з медичного права): «Медичне право України: законодавче забезпечення царини охорони здоров'я (генезис, міжнародні стандарти, тенденції розвитку й удосконалення)» (19-21 травня 2011 р., м. Одеса) / Упор. к.ю.н. доц. І.Я. Сенюта, Х.Я. Терешко – Львів: ЛОБФ «Медицина і право», 2011. – С.247-251. – 416 с.

Сенюта І. Права пацієнтів у Рішеннях Європейського Суду з прав людини // Вісник Львівського ун-ту. – Серія юридична. – Львів, 2009. – Вип.48. – С.13-20.

Социально-правовые аспекты клонирования человека / Киселев Н.Н., Короткий Т.Р., Кравченко А.Н и др. / составление Е.Н. Шевчук, Т.Р. Короткий.- Одесса: ЛАТСТАР, 2001. – 254 с.

Флоря В. Лишение жизни по желанию лица (эвтаназия) // Медичне право. – 2009. - №3. – С.54-63.

Тема 4. Цивільно-правовий захист прав суб'єктів у договорах з надання медичних послуг

Питання для обговорення

1. Способи захисту прав пацієнтів за ЦК України.
2. Види неюрисдикційної форми захисту.
3. Судова форма захисту прав суб'єктів: порядок подачі позову, зміст позовної заяви, докази.
4. Особливості захисту окремих категорій пацієнтів.

Доповіді студентів:

1. Медіація як форма вирішення юридичного конфлікту в медицині.
2. Захист прав лікарів. Юридична клініка (служба) в медичних установах.

1. В дитячу міську лікарню №17 м. Харкова було доставлено десятирічну дитину після падіння з третього поверху з ушкодженнями, що викликали крововтрату. Вимагалось термінове переливання крові, однак батьки дитини були прихильниками релігійної течії Свідки Єгови і не приймали будь-які маніпуляції з чужою кров'ю, тому не надали згоди лікарям це зробити. Лікарі, повідомили батьків про наслідки такої відмови, але згоди на переливання крові не одержали. Тоді лікарі намагалися зупинити кров медикаментозними засобами, але дитина померла від крововтрати.

Чи буде наставати відповідальність за смерть дитини і для кого?

2. В міській лікарні №2 помер пацієнт Ноженко (діагноз: коронарна хвороба серця). Дружина померлого пацієнта домовилася із лікарем-патологоанатомом про видачу тіла померлого без проведення патологоанатомічного розтину.

Але в подальшому в неї з'явилися сумніви щодо правильно призначеного лікування її померлого чоловіка.

Чи має право дружина дізнатися про хід лікування свого чоловіка, правильність його призначення? Чи має право дружина померлого Ноженка вимагати відшкодування її збитків, завданих лікарями міської лікарні №2? Чи є законними дії лікаря-патологоанатома?

3. Пацієнтка Андрєєва, яка була незадоволена проведеним оглядом та опитуванням її стосовно проявів хвороби, а також не уважним та не професійним, на її думку, ставленням до неї в ході лікування, а отже, маючи сумніви в правильності поставленого діагнозу, звернулася зі скаргою до керівника лікувальної установи. Залагодити конфлікт «на місці» сторонам не вдалося. Керівник лікувальної установи звернувся до пацієнтки з пропозицією долучити до розгляду конфлікту медіатора. Пацієнтка Андрєєва погодилася, але в неї виникли питання:

- Хто в їхньому конфлікті буде виступати в ролі медіатора?
- Яка існує процедура проведення медіації?
- Яким чином і де буде зафіксований результат медіативної угоди?
- Яким чином можливо примусити сторони виконувати умови медіативної угоди і які можуть бути наслідки її невиконання?

Надайте відповідь на поставлені питання?

4. Лікар-гінеколог призначив пацієнтки ліки, після застосування яких з'ясувалося, що у жінки через опік слизової розвився пельвіоперитоніт. В ході перевірки було встановлено, що лікар в рецепті не зазначив на необхідність розведення препарату перед застосуванням. У зв'язку із ускладненнями пацієнтка вимагала відшкодування матеріальної та моральної шкоди.

Чи має право пацієнтка на таке відшкодування? Хто буде відшкодовувати заподіяну шкоду?

Міжнародна та національна судова практика захисту прав пацієнтів

Аналіз Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та національної судової практики

Питання для обговорення:

1. Стаття 2 Конвенції «Право на життя».
2. Стаття 3 Конвенції «Заборона катування».
3. Стаття 8 Конвенції «Право на повагу до приватного і сімейного життя».

**Список нормативно-правових актів
та літератури за темою**

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод прийнята Радою Європи 04.11.1950. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/go/995_004.

Конвенція про захист прав та гідності людини у зв'язку з використанням досягнень біології та медицини : Конвенція про права людини та біомедицину від 04.04.1997. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_334.

Конституція України : Закон України від 28.06.1996. №254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - №30. – ст.141. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/go/254к/96-вр>.

Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 №435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - №№40-44. – ст.356. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/go/435_15.

Про захист прав споживачів : Закон України від 12.05.1991р. // Відомості Верховної Ради України – 2006. - №7, ст.89. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/go/1023-12>.

Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992 №2801 – XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. - №4. – ст.19. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/go/2801-12>.

Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 31.03.1995р. №4. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-95>.

Про практику розгляду цивільних справ за позовами про захист прав споживачів : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 12.04.1996р. №5. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-96>.

Медичне право України: Підручник / Стеценко С.Г., Стеценко В.Ю., Сенюта І.Я.; за заг. ред. д.ю.н., проф. С.Г. Стеценка. – К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. – 507с.

Медицинское право: [Учебное пособие для студентов юридических и медицинских вузов] / Н.И. Беседкина, Ю.А. Дмитриев, Э.А. Иваева и др. [за ред. Ю.А. Дмитриева]. – М.: Издательство «Элит», 2006.- 496 с.

Скалецька З.С. Права пацієнтів: поняття та особливості захисту / З.С. Скалецька // Особливості правового захисту прав пацієнтів: матеріали семінару-тренінгу (част.) – Київ, 2006. – С.1-20.

Способи захисту прав пацієнтів в Україні: Науково-практичний посібник. – К.: КНТ, 2009. – 72 с.

Цивільне право України: Підручник: У 2т. / Борисова В.І. (кер. авт. кол.), Л.М. Баранова, М.В. Домашенко та ін.; за ред. В.І. Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В.Л. Яроцького. – 2-ге вид., переробл. та допов. - Х. : Право, 2014. – Т.1. – 656 с.

Тема 5. Окремі види договорів у сфері надання медичних послуг

Питання для обговорення

1. Договір медичного страхування: види та елементи. Страхувальний випадок і страхове відшкодування.
2. Договір страхування професійної відповідальності медичних працівників в окремих сферах медичної діяльності.

Самостійне складання одного з видів документів, які використовуються в сфері медичного права (проектів договору, позовної заяви...).

Доповідь студента:

1. Медичний туризм в Україні: види, перспективи розвитку.

1. Громадянин Ткаченко звернувся до суду із позовом до приватно-практикуючого лікаря стоматолога про захист прав споживача, у якому просив зобов'язати надати позивачу медичну картку стоматологічного хворого та документи, що підтверджують отримання від нього грошових коштів як плату за договором про надання стоматологічних послуг. В обґрунтування вимог позивач вказав, що протягом 2013-2014 років отримував медичні послуги від відповідача, а саме: діагностичні, терапевтичні послуги, протезування, встановлення імплантату та ін. та оплачував їх. Але вже після закінчення лікування не отримав медичної картки та документів, що підтверджують оплату.

Суд першої інстанції позов задовольнив у повному обсязі.

Апеляційний суд рішення суду першої інстанції в частині скасував, відмовив у задоволенні вимог стосовно зобов'язання фізичної особи – підприємця надати медичну картку стоматологічного хворого. Висновок суду апеляційної інстанції ґрунтувався на тому, що районний суд, всупереч нормам процесуального права, не з'ясував, чи є фактично у відповідача медична картка. Між тим ніяких доказів про наявність такої документації позивач не надав, тому районний суд повинен був відмовити у задоволенні позову про витребування цього документа.

Справа була направлена на касаційний розгляд.

Проаналізуйте рішення суду першої інстанції та суду апеляційної інстанції. Яке рішення повинен винести суд касаційної інстанції?

2. Громадянин Іщенко, хворий на рак легенів, вирішив взяти участь у медичному експерименті. В договорі, укладеному між ним та Науково-дослідним інститутом, була зазначена сума винагороди за участь в експерименті в розмірі 20000 грн.

В ході проведеного дослідження з'ясувалося, що хвороба Іщенка не має нічого спільного із дослідженнями, що проводяться в ході даного медичного експерименту. Інститут вирішив припинити проведення експерименту за участю Іщенка та уклав договори з іншими добровольцями.

Іщенко звернувся до Інституту з вимогою сплатити йому в повному обсязі суму винагороди, обумовленої в договорі, оскільки він ризикував своїм життям, беручи участь в експерименті, до того ж, припинення експерименту відбулося не з його вини.

Інститут відмовився сплатити винагороду аргументуючи тим, що вже укладені договори з іншими добровольцями, а програмою проведення експерименту не передбачені додаткові виплати. До того ж, оскільки шкоди здоров'ю Іщенка взагалі не завдано, то згідно з положенням укладеного між ними договору, він взагалі не має права на одержання будь-яких сум від Інституту.

Проаналізуйте доводи сторін.

3. Приватний дитячий садок «Сонечко» звернувся до міської лікарні за місцем територіального розташування з пропозицією укласти договір про надання медичних послуг дітям. Керівництво дитячого садка в якості предмета договору визначила медичне обслуговування дітей свого закладу. Головний лікар закладу охорони здоров'я в процесі перемовин відмовив керівнику дитячого садку укласти договір.

Чи має право міська лікарня відмовитись від укладення такого договору і за яких умов? Чи має право міська лікарня отримувати плату за надані медичні послуги?

4. Громадянин Лактін звернувся у приватний заклад охорони здоров'я з метою проведення медичного втручання з видалення жовчного міхуру. Заклад уклав з Лактіним договір про надання медичної послуги, в якому було зазначено: обсяг операції, ризики для здоров'я та життя пацієнта, прогноз та вартість медичного втручання. Пацієнт повністю вніс передоплату в касу закладу і йому була проведена операція. Проте в ході операції хірург розширив її обсяги, видалив ще апендицит, оскільки той був атипової форми з ознаками запалення. Після проведеного хірургічного втручання Лактіну надали ще один договір, в якому була зазначена необхідність видалення апендициту і сума плати за проведену операцію.

Пацієнт відмовився підписати цей договір, оскільки згоди на розширення меж втручання в його організм не давав.

Проаналізуйте доводи сторін договору. Хто несе відповідальність за розширення меж предмету договору?

5. Громадянка Мирошник, працюючи лікарем туберкульозного диспансеру, захворіла на закриту форму туберкульозу. Після тривалого лікування вона звернулася до головного лікаря із заявою про відшкодування їй коштів витрачених на лікування. Головний лікар відмовив їй у компенсації, пояснивши тим, що оформлюючись на роботу вона знала про можливі несприятливі наслідки для свого здоров'я. Не одержавши компенсації від лікарні, громадянка Мирошник звернулася до суду з позовом про відшкодування матеріальної та моральної шкоди у зв'язку з професійним захворюванням.

Дайте правову оцінку наведеної ситуації. Які докази повинен надати до суду позивач в обґрунтування своїх вимог? Чи є позивач суб'єктом відносин обов'язкового державного соціального страхування?

**Список нормативно-правових актів
та літератури за темою**

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод прийнята Радою Європи 04.11.1950. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/go/995_004.

Конституція України : Закон України від 28.06.1996. №254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - №30. – ст.141. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/go/254к/96-вр>.

Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 №435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - №№40-44. – ст.356. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/go/435_15.

Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992 №2801 – XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. - №4. – ст.19. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/go/2801-12>.

Про захист прав споживачів : Закон України від 12.05.1991р. // Відомості Верховної Ради України – 2006. - №7, ст.89. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/go/1023-12>.

Про застосування трансплантації органів анатомічних матеріалів людині : Закон України від 17.05.2018. №2427 – VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2018.- №28. – ст.232. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2427-19>

Майданик Р.А. Договір про безоплатне надання громадянам медичної допомоги: поняття, природа, елементи / Р.А. Майданик // Юридична газета. – 2013. – 15 лист. - №45. – С.7.

Майданик Р.А. Договір про надання медичних послуг //Договірне право. Особлива частина : навчальний посібник / Р.А. Майданик, А.Б. Пермяков // За заг. ред. О.В. Дзери (кер. авт. кол.), Н.С. Кузнецової, Т.В. Боднар. – К.: ЮрінкомІнтер, 2009. – С.1107 – 1133.

Медичне право України: Підручник / Стеценко С.Г., Стеценко В.Ю., Сенюта І.Я.; за заг. ред.. д.ю.н., проф.. С.Г. Стеценка. – К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. – 507с.

Медицинское право: [Учебное пособие для студентов юридических и медицинских вузов] / Н.И. Беседкина, Ю.А. Дмитриев, Э.А. Иваева и др. [за ред. Ю.А. Дмитриева]. – М.: Издательство «Элит», 2006.- 496 с.

Основы медицинского права. Курс лекций: Учебное пособие для вузов / Г.Р. Колоколов, Н.В. Косолапова, О.В. Никульникова. – М.: Издательство «Экзамен», 2005. – 320с.

Страхування в галузі охорони здоров'я: Навч. посіб. / І.Б. Дячук, І.Я. Сенюта, Х.Я. Терешко, І.І. Фуртак; за заг. ред. І.Я. Сенюти. – Львів : Вид-во ЛЮБФ «Медицина і право», 2010. – 216 с.

Сучасне українське медичне право: Монографія /За заг. ред. С.Г. Стеценка. – К.: Атіка, 2010. – 496 с.

Цивільне право України: Підручник: У 2т. /Борисова В.І. (кер. авт. кол.), Л.М. Баранова, А.Г. Бірюкова та ін.; за ред. В.І. Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В.Л. Яроцького. –2-ге вид., переробл. та допов. - Х. : Право, 2014. – Т.2. – 816 с.

Тема 6. Цивільно-правова відповідальність за правопорушення у сфері медичних послуг

Питання для обговорення

1. Цивільно-правова відповідальність за неналежне надання медичних послуг.
2. Підстави та обсяг відповідальності закладів охорони здоров'я за порушення прав пацієнтів.
3. Підстави для звільнення від відповідальності лікарів та закладів охорони здоров'я.

1. У лютому 2017 року громадянка Кутєпова звернулася до суду з позовом до Орлова про відшкодування матеріальних збитків та моральної шкоди, завданих унаслідок смерті її сина, посилаючись на те, що 03.12.2013 року між її сином – Кутєповим та Орловим на ґрунті неприємних відносин, виникла сварка. В результаті якої Орлов наніс удар Кутєпову в ділянку голови, внаслідок чого той не втримався на ногах, упав, вдарився головою об бетонну поверхню ганку і отримав тяжкі тілесні ушкодження у вигляді закритої черепно-мозкової травми голови, що супроводжувалась закритим переломом кісток основи і склепіння черепа та спричинила кровотечу із вираженням набряком головного мозку.

Після спричинених тілесних ушкоджень Кутєпов був доставлений до міської лікарні м. Харкова для надання медичної допомоги.

У цей час на добовому чергуванні в лікарні перебував лікар ортопед-травмотолог Іванов. Надаючи медичну допомогу Кутєпову, лікар не оцінив тяжкість стану хворого, не виключив наявність у нього черепно-мозкової травми, яка може спричинити тяжкі наслідки, не провів належне

обстеження, загальний соматичний огляд, не провів рентгенографію кісток черепа, в наслідок чого, не отримавши належної медичної допомоги, Кутепов помер.

Вироком Київського районного суду м. Харкова Орлова було визнано винним у нанесенні Кутепову тяжкого тілесного ушкодження з необережності.

На яке питання розраховане завдання? Чи є підстави для задоволення позову громадянки Кутепової?

2. Асистент кафедри травматології медичного університету після роботи їхав на власному автомобілі додому. При виїзді з міста він зупинився, оскільки дорога була перекрита із-за дорожньо-транспортної пригоди: на дорозі лежав чоловік у тяжкому стані, у нього був відкритий перелом обох кінцівок з кровотечею. Свідки пригоди вже встигли викликати швидку медичну допомогу. В цей час прибув поліцейський патруль і дорогу відкрили. Лікар продовжив свій шлях.

Чи є порушення в діях лікаря і яке?

3. Громадянка Петрова 40-ка років знаходилася на стаціонарному лікуванні в кожному відділенні міської лікарні. У зв'язку із скаргами на свербіж їй шляхом обколвання під шкіру помилково ввели 30,0 цианістої ртуті замість новокаїну. У хворої в результаті отруєння ртуттю розвилася «сулемова нирка», від якої вона померла через пів року. Родичі померлої звернулися із позовною заявою до медичної сестри, яка робила ін'єкції, про відшкодування заподіяної шкоди.

Чи буде наставати цивільно-правова відповідальність? Хто буде суб'єктом такої відповідальності і що можна вимагати від винних осіб?

4. Громадянина Опришко 9 лютого 2017 року о 8 годин ранку було доставлено бригадою швидкої медичної допомоги в хірургічне відділення міської лікарні м. Одеси з кровотечею, що раптово почалася в результаті ерозії судин дна виразки дванадцятипалої кишки. Через 30 хвилин громадянин помер. Дружина громадянина Опришко звернулася до суду з позовною заявою до міської лікарні м. Одеси про відшкодування матеріальних та моральних збитків, що заподіяні їй у зв'язку зі смертю її чоловіка, що не отримав своєчасну медичну допомогу.

Представники лікарні позов не визнали.

В ході розгляду справи суд встановив, що громадянин Опришко з 2000 року знаходився під наглядом в міській лікарні з приводу хронічної виразкової хвороби дванадцятипалої кишки, а з квітня по травень 2001 року лікувався у хірургічному відділенні лікарні з приводу шлункової кровотечі. Від оперативного втручання Опришко відмовився, про що зазначено в історії хвороби. 28 січня 2003 року Опришко звернувся до лікуючого лікаря зі скаргами на болі в шлунку, у зв'язку з чим був направлений на ендоскопічне дослідження з діагнозом «загострення виразкової хвороби дванадцятипалої кишки».

З метою перевірки доводів відповідачів про відсутність халатності у виконанні лікарями своїх професійних обов'язків суд призначив судово-медичну експертизу. У висновку експерта було зазначено, що Опришко у 2000 році правильно було поставлено діагноз, який в подальшому одержав хронічний характер. Уникнути ускладнень протікання хвороби було б можливо застосувавши оперативне лікування, від якого хворий відмовився. Лікування виявленої патології здійснювалося адекватно і своєчасно.

Суд, оцінив дії лікуючого лікаря та висновок експерта, відмовив дружині Опришко у задоволенні позовних вимог.

Не погодившись з рішенням суду, дружина Опришко подала апеляційну скаргу.

Чи правильне рішення виніс суд першої інстанції? Що не виявив суд першої інстанції для того, щоб притягти лікарню до цивільно-правової відповідальності? Яке рішення повинен прийняти суд апеляційної інстанції?

5. Пацієнту в приватній клініці встановили зубний протез. Через тиждень в протезі з'явилася тріщина, в результаті чого він став непридатним для використання. Пацієнт звернувся до іншої клініки, де йому зняли дефектний протез і поставили новий. Після цього пацієнт звернувся до клініки, в якій йому надали неякісні послуги, з вимогою сплатити вартість лікування проведеного у другій клініці.

Керівництво клініки відмовилося задовольняти вимоги, оскільки, по-перше, немає доказів надання клінікою саме неякісної послуги; по-друге, вартість послуги, яка була надана пацієнту в іншій клініці значно перевищує вартість аналогічних послуг у них; по-третє, у разі виявлення недоліків, пацієнт повинен був звернутися до них, як це прописано в договорі між клінікою та пацієнтом, а не йти до іншого виконавця, і клініка сама б виправила недоліки.

Пацієнт звернувся з позовною заявою до суду.

Яке рішення повинен винести суд?

6. В Київському районному суді м. Харкова слухалася справа за позовом громадянина Іванова до міської лікарні про відшкодування моральної шкоди, заподіяної смертю його матері, внаслідок неналежного надання їй медичної допомоги – невчасно проведеної операції. Представник відповідача – лікарні в своїх запереченнях зазначив, що позов не підлягає задоволенню, оскільки відповідно до законодавства України члени сім'ї не мають права на відшкодування шкоди, яка була заподіяна безпосередньо пацієнту – померлої.

Надайте правову оцінку запереченням відповідача. Яке рішення повинен винести суд?

7. Громадянин звернувся до сімейного лікаря зі скаргами на погане самопочуття та загальне недомагання. Після огляду у пацієнта було виявлено тяжку форму бронхіту. Лікар призначив лікування.

Одночасно з цим громадянин звернувся за допомогою до народного цілителя і паралельно з курсом лікаря застосовував процедури оздоровчого характеру.

Через декілька днів стан його здоров'я різко погіршився. Бригадою швидкої допомоги він був доставлений в лікарню із діагнозом «запалення легенів». Після одужання пацієнт звернувся до поліклініки з позовом про відшкодування шкоди, завданої здоров'ю в результаті невірно поставленого діагнозу та компенсації моральної шкоди. В суді представник відповідача зазначив, що діагноз був поставлений вірний, а причиною ускладнень стало самолікування і некваліфікована допомога народного цілителя. Цілитель надав пояснення в суді в якості свідка, в яких повністю заперечував факт звернення даної особи до нього.

Судом була досліджена медична картка пацієнта, яка була оформлена лікарем, і встановлено, що відомості про хід лікування були зазначені не в повному обсязі, що не дозволяє зробити висновок про правильність встановленого діагнозу і методів лікування.

Як повинна бути вирішена справа?

**Список нормативно-правових актів
та літератури за темою**

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод прийнята Радою Європи 04.11.1950. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/go/995_004.

Конституція України : Закон України від 28.06.1996. №254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - №30. – ст.141. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/go/254к/96-вр>.

Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 №435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - №№40-44. – ст.356. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/go/435_15.

Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992 №2801 – XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. - №4. – ст.19. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/go/2801-12>.

Про захист прав споживачів : Закон України від 12.05.1991р. // Відомості Верховної Ради України – 2006. - №7, ст.89. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/go/1023-12>.

Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 31.03.1995р. №4. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-95>.

Про практику розгляду судами цивільних справ за позовами про відшкодування шкоди : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 27.03.1992. №6. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v0006700-92>.

Про практику розгляду цивільних справ за позовами про захист прав споживачів : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 12.04.1996р. №5. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-96>.

Акопов В.І. До історії судової відповідальності лікарів // Жіночий лікар. - №1. – 2006. – С.32.

Антонов С.В. Особливості відшкодування шкоди, заподіяної пацієнтові невдалим медичним втручанням [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.medlawcenter.com.ua/ru/publications/76.html>

Заварза Т.В. Специфіка юридичної відповідальності медичних працівників // Медичне право України: проблеми становлення та розвитку. Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції, 17-18 квітня 2008. – Львів. – 2008. – С.119-123.

Медичне право України: Підручник / Стеценко С.Г., Стеценко В.Ю., Сенюта І.Я.; за заг. ред.. д.ю.н., проф.. С.Г. Стеценка. – К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. – 507с.

Ответственность за правонарушения в медицине: [учебное пособие для студ. высш. учеб. заведений] / О.Ю. Александрова, Н.Ф. Герасименко, Ю.И. Григорьев, И.Ю. Григорьев; [за ред. О.Ю. Александровой]. – М.: Издательский центр «Академия», 2006. – 240 с.

Савицкая А.Н. Возмещение ущерба, причиненного ненадлежащим врачеванием. /А.Н. Савицкая. – Львов, 1982. – 196 с.

Способи захисту прав пацієнтів в Україні: Науково-практичний посібник. – К.: КНТ, 2009. – 72 с.

Стефанчук Р.О. Особисті немайнові права фізичних осіб у цивільному праві (поняття, зміст, система, особливості здійснення та захисту): Монографія /Відп. ред.. Я.М. Шевченко. – Хмельницький: Вид-во Хмельницького ун-ту управління та права, 2007. – 626с.

Сучасне українське медичне право: Монографія /За заг. ред. С.Г. Стеценка. – К.: Атіка, 2010. – 496 с.

Цивільне право України: Підручник: У 2т. / Борисова В.І. (кер. авт. кол.), Л.М. Баранова, М.В. Домашенко та ін.; за ред. В.І. Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В.Л. Яроцького. – 2-ге вид., переробл. та допов. - Х. : Право, 2014. – Т.1. – 656 с.

Цивільне право України: Підручник: У 2т. /Борисова В.І. (кер. авт. кол.), Л.М. Баранова, А.Г. Бірюкова та ін.; за ред. В.І. Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В.Л. Яроцького. –2-ге вид., переробл. та допов. - Х. : Право, 2014. – Т.2. – 816 с.

Эпштейн Т.Д. Правовое положение и судебная ответственность врачей. – Казань: Изд-во гос. ин-та для усовершенствования врачей, 1927. – 105с.

ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ

Опис навчальної дисципліни «Договори у сфері надання медичних послуг» для студентів денної форми навчання

Курс – 2-й	Напрямок, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
-------------------	--	---

<p>Кількість кредитів ECTS: 4</p> <p>Загальна кількість годин: 120</p>	<p>галузь знань – 08 «Право»</p> <p>спеціальність – 081 «Право»</p> <p>освітньо-професійна програма – «Право» другий (магістерськи) рівень вищої освіти</p>	<p>Вибіркова: Лекції: 22 год. Практичні заняття: 26 год. Самостійна робота: 72 год.</p> <p>Види контролю: Залік за результатами практичних занять</p>
--	---	---

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ І УМІНЬ СТУДЕНТІВ

Оцінювання рівня знань студентів денної форми навчання з навчальної дисципліни «Договори у сфері надання медичних послуг» здійснюється на основі результатів:

- практичних занять

Оцінювання здійснюється недиференційовано.

ПРОГРАМНІ ЗАПИТАННЯ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ДОГОВОРИ У СФЕРІ НАДАВАННЯ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ»

1. Медична послуга як об'єкт цивільних прав.
2. Поняття та види медичної послуги як предмета договору про надання медичних послуг.
3. Співвідношення медичної послуги з суміжними інститутами.
4. Якість медичної послуги.
5. Міжнародний досвід забезпечення прав пацієнтів.

6. Правовий статус пацієнта як сторони договору про надання медичних послуг: набуття статусу пацієнта.
7. Загальні права пацієнта.
8. Права пацієнтів в договорах з надання окремих видів медичних послуг.
9. Права в сфері паліативної допомоги.
10. «Право на смерть»: поняття, види, позиція законодавця на еутаназію.
11. Загальні принципи правового регулювання трансплантології.
12. Особливості укладення договорів на проведення трансплантації.
13. Умови застосування трансплантації.
14. Основні проблеми в сфері донорства.
15. Права реципієнта за договором на проведення трансплантації.
16. Види і порядок надання психіатричної допомоги.
17. Умови правомірності проведення медико-біологічних експериментів за участю людини.
18. Загальні організаційно-правові питання інформованої згоди в договорах з надання медичних послуг.
19. Виконавці медичних послуг: поняття, види.
20. Цивільно-правовий захист прав виконавців в договорах з надання медичних послуг.
21. Цивільно-правові способи захисту прав пацієнтів в договорах з надання медичних послуг.
22. Форми захисту прав пацієнтів в договорах з надання медичних послуг.
23. Судова форма захисту прав пацієнта.
24. Види неюрисдикційної форми захисту прав пацієнтів.
25. Особливості захисту окремих категорій пацієнтів.
26. Медична таємниця: поняття та значення.
27. Суб'єкти та об'єкт медичної таємниці.
28. Правомірність розголошення медичної таємниці.
29. Відповідальність за розголошення медичної таємниці.
30. Дефекти надання медичної послуги: поняття, види, суб'єкти.
31. Види помилок в медичній діяльності.
32. Причини виникнення помилок в медицині: об'єктивні та суб'єктивні.
33. Договори в сфері надання медичних послуг: поняття, загальна характеристика.

34. Види договорів в сфері надання медичних послуг.
35. Договір про надання медичних послуг (предмет, сторони, зміст).
36. Волевиявлення сторін при укладенні договору. Вади волі.
37. Примусове укладення договору на надання медичних послуг.
38. Законодавче регулювання медичного страхування в Україні.
39. Поняття та принципи страхування в медичній діяльності.
40. Страхові правовідносини в медицині: суб'єкти, об'єкти та зміст.
41. Види страхування в галузі охорони здоров'я.
42. Договір медичного страхування: поняття та зміст.
43. Страхування медичних витрат як вид добровільного медичного страхування.
44. Страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, пов'язаними з похованням.
45. Страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності.
46. Договір страхування професійної відповідальності медичних працівників.
47. Цивільно-правова відповідальність в сфері надання медичних послуг: поняття та склад.
48. Види цивільно-правової відповідальності в сфері надання медичних послуг.
49. Цивільно-правова відповідальність за надання медичних послуг неналежної якості: підстави та обсяг.
50. Підстави для звільнення від відповідальності виконавців послуг.

Електронне видання

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

для практичних занять і
самостійної роботи студентів 2 курсу денної форми навчання
з вибіркової навчальної дисципліни
«Договори у сфері надання медичних послуг»

(другого (магістерського) рівня вищої освіти
галузі знань – 08 «Право»
спеціальності – 081 «Право»
освітньо-професійної програми – «Право»)

У к л а д а ч і :   БОРИСОВА Валентина Іванівна,
                          КОРОБЦОВА Наталя Василівна

Відповідальна за випуск В. І. Борисова